

Školitelský posudek na bakalářskou práci Adama Jurenky s názvem *Rozhranie, kontrola a vizuálna kultúra: Rozptýlená pozornosť v ére internetu*

Adam Jurenka si jako cíl své práce určil náročné, filosofické a mediálně nosné téma pozornosti (a tedy obousměrného procesu soustředění a rozptylování). Jurenka pozornost nesleduje jen ve vztahu k současnému obrazu, jak by se z názvu práce mohlo zdát, ale zabývá se i jejími dějinami, respektive historií myšlení o pozornosti – tento fenomén ho zajímá zejména ve vztahu k procesům modernizace, racionalizace, ale i k utváření nejrůznějších norem, ve vztahu k průmyslu, společenskému uspořádání a různým ideologickým systémům; věnuje se pozornosti jako subjektivnímu psychologickému či fyzickému procesu, ale tuto očekávatelnou perspektivu pootáčí a zaměřuje se i na pozornost jako takovou.

Téma je bezesporu velice současné (a v době pandemie, ekologické krize či válečného stavu se jeho aktuálnost ještě násobí) – jelikož je to právě pozornost, která se v dnešním, médii přehlaceném světě (či ve světě matrixu) ztrácí (a ostatně objevuje se i teze, že se nacházíme v éře krize pozornosti), je řízena algoritmy, nebo je více či méně záměrně rozptylována. Díky této aktuálnosti se násobí i síla textu i jeho kritický potenciál – autor nás provádí nejrůznějšími přístupy k pozornosti a představuje nám její možné polohy v internetové a virtuální/virtualizované době, její deteritorializaci a komodifikaci. Ukazuje nám nejrůznější problémy, které přináší nynější nakládání s médii a extrémní produkcí obrazů, jež právě nad pozorností mají největší kontrolu a mohou lépe manipulovat s divákem/čtenářem/člověkem. Rozkrytí ideologického potenciálu (řízení) zdánlivě neutrální duševní činnosti nás může vést k vědomějšímu přístupu k obrazům, textům, virtuálním prostředím či internetu a k vytváření „zdravého“ odstupu od jejich rozptylování a navigování – práce tak nemá jen potenciál kritický, ale i epistemologický a ontologický. V závěru je pak sympatická svou výzvou k nahrazení ekonomie pozornosti ekologií pozornosti a odklonění pozornosti od nás samých, rozšíření jejího spektra, včetně sledování i jí samé.

V takto načrtnutém shrnutí by se mohlo zdát, že se jedná o soustředěné sledování vztahu pozornosti a obrazu, tak jak ho uchopují nejrůznější koncepce teorií médií. Jurenkův záběr je však ještě mnohem širší – pokouší se sledovat pozornost nejen z kulturního a audiovizuálního hlediska, ale i z perspektivy psychologie, sociologie, filosofie, technologie či politologie. Právě zde začínají první dva problémy práce – jednak autor pracuje s diskurzy, které se výrazně vzdalují jeho zaměření, jednak se až příznačně rozpadá pozornost textu. 1/ Přístupování k problému z předem jasné pozice může místy vést k zjednodušování a zobecňování některých tezí (zejména těch, které se pokoušejí popsat společenské procesy a ukazují je jako univerzální, kontinuální, evoluční a podřizované stále stejné ideji/ideologii). 2/ Čteme-li práci, zdá se jako bychom sledovali autora (což podtrhávají i různé úvahové a sebereflexivní pasáže), jak bojuje s vlastní pozorností, jak téká po (extrémně nosných a náročných) konceptech, koncepcích a teoretických směrech, jak nám předkládá koláž všeho, co k danému tématu přečetl (a místy můžeme vidět, jak se koherence textu ztrácí a nahrazuje ji kartotéka citátů a myšlenek). Chybí zde soustředění, respektive selekce a rozpoznávání toho, co je podstatné, co je jen intelektuální

hra, co je kompatibilní a co naopak protichůdné. Vše v textu souvisí se vším a vše souvisí s pozorností. Namísto reflexe tohoto pojmu se tak před námi rozbují neohraničený rhizom, který – ač je neobvykle erudovaný – nás pomalu dusí svými chapadly. Na druhou stranu je třeba zmínit, že toto rozpínání je doplněno mnoha vhodně zvolenými příklady z nejrůznějších oblastí audiovizuálního pole, které naši pozornost poutají zpět.

Zmiňované extrémní soustředění, které ve výsledku vede k rozptýlení, si autor v úvodní kapitole obhájí jako experiment se sebou samým – práce tak možná nepojednává o tématu pozornosti sledované z akademického, kritického odstupu, ale je zprávou o Adamovi Jurenkovi, velice inteligentním čtenáři i nadmíru schopném autorovi, který se natolik soustředí na své téma, až ztratí kontrolu nad textem (a v některých kapitolách opouští i téma samotné a řeší mnohem více společenské a ideologické uspořádání světa). Za prací stojí nezpochybnitelný intelektuální výkon, nesmírné (až obsedantní) úsilí a enormní teoretický základ. Polemizovat však můžeme o tom, do jaké míry je vhodné experimentovat v prostoru vcelku limitované bakalářské práce a jak moc autor selhává, pokud se poddá touze po zpracování „všeho“ (od výmarských teorií, přes rhizom, dekonstrukci až po vizuální kulturu; od psychologického uchopení pozornosti, přes sledování vztahu technologie a člověka, globalizace médií, kapitalismu, neoliberalismu, ekonomie a ekologie pozornosti, až po kapitalistický systém produkce a internetová rozhraní).

Práce je v mnoha ohledech podnětná k diskusi a možná i diskutabilní, není však nejmenší důvod ji nedoporučit k obhajobě. Navrhuji hodnocení výborně s tím, že je třeba ocenit již zmiňovaný intelektuální výkon, promyšlení a domyšlení filosofického rámce, četnost inspirativních postřehů, množství podnětných příkladů a otevírání nových horizontů, přesné deskripce současného internetem ovládaného světa, stylovou kvalitu textu i poučené nakládání s teoretickými koncepcemi, byť je místy svévolné (časté je bezešvé spojování teorií, jež mezi sebou mají i stoletý časový odstup). Práce svým rozsahem i obsahem překračuje požadavky na ni kladené. Moji osobní otázkou pak zůstává, jak by text vypadal, pokud by se autor vymanil z tohoto experimentu, pokusil by se na základě vzájemných debat text více „soustředit“, rozbujelost koncentrovat na hlavní linie a možná i více korigovat sebevědomá intelektuální gesta. I tak práci oceňuji a v mnohém ji obdivuji a autorovi přeji, aby ve „spektakulární oddělenosti“ nesetřával příliš dlouho a neztratil se v „internetovém rozhraní“.

V Praze, Michli 24. srpna 2022

doc. PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.